



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## Universitätsbibliothek Paderborn

**Forma Vernacvla Lingva Copvlandi Rite Desponsatos, Et  
Legitime Proclamatos, Secvndvm Catholicæ & verè  
Apostolicæ Ecclesiæ ritum**

**Leisentritt, Johann**

**Coloniae, 1590**

**VD16 L 1074 (Beigef. Werk)**

Capvt II. De Sponsalibvs.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-39240**

DE SPONSALIBVS,  
DE SPONSALIBVS.  
CAPVT II.

37

*Quid sint & vnde dicantur sponsalia.*

Sponsalia sunt conuentio & promissio futurarum nuptiarum siue matrimonij, 30. q. vi. nostrates, & dicuntur à spondendo, hoc est, promittendo in futurum. Nam antiquitus contrahentes matrimonij cautiones dabant, quibus spondebant se inuicem in iure matrimoniali consentire, & fideiussores dabant: Et debent sponsalia matrimonium præcedere, sicut præsens futurum. Vnde illi dicuntur sponsus & sponsa, inter quos est sola promissio de futuro, quæ est quiddam sacramentale ad matrimonium, sicut exorcismus ad Baptismum.

*Sponsalia ad quid inuenta sint.*

Sponsalia non sunt de essentia, siue de necessitate matrimonij, sicut nec exorcismus Baptismi, sed inuenta sunt de congruitate: primò ad fouendam & augendam amicitiam contrahentium. Vnde D. Augustinus ait. Institutum est, vt iam pactæ sponsæ non statim tradantur, ne habeat maritus vilem cito datam, quam non suspirauit dilatam. Secundò ad interim videndum, si sint aliqua impedimenta. Tertio, ne alicui fieret præiudicium, propter quòd ab Ecclesia ordinatum est, ne fierent clandestinæ desponsationes aut matrimonia.

*Promissiones nuptiarum & per consequens sponsalia, quor  
modis fieri possunt.*

Promissiones seu sponsalia (quibus præparamentum fit ad Sacramentum matrimonij, ne quali illotis manibus ex abrupto ad eatur ipsum, sicut Cathéchismus est præparamentum ad sacramentum Baptismi secun. Vuil de Sacra.) fieri possunt dupliciter, scilicet absolute & sub conditione. Et sunt, inquam, sponsalia duplicia. Sponsalia de futuro & sponsalia de præsentibus.

*Sponsalia absolute de futuro quibus modis fiant, tam inter  
absentes, quam presentes.*

Quatuor modis fiunt absolute sponsalia, vt Io. Vig. & Io. Cyn.

e 3 atq



atq; reliqui Doc. sentiunt Primò nuda promissione, vt cùm vir dicit puellæ. Accipiam te in vxorẽ meã, vt in c. pen. de despon. imp. & illa respondet, & ego accipiam te in virum meum, vel alia verba æquiualentia de futuro, vt du cam te, & similia, & tales promissiones siue Sponsalia dicuntur voluntarius actus de futuris nuptijs celebrandis. Secundò, datis arrhis sponsalitijs, dicuntur autẽ arrhæ, annuli, pecunia vel aliæ res puellæ, id est, sponsæ, datæ in confirmationem promissionis, l. arrhis C. de spon. Tertiò per subarrhationem vel annuli immissionem, 30 q. 5. scæminæ. Est enim subarrhatio desponsatio mutuo consensu interueniente, per immissionem annuli secun. D. Nic. in c. tuæ, de desp. imp. vbi vi. de annuli immissione Quartò, interueniente Iuramento, quod adhibetur ad confirmationem datorum, nec Iuramentum mutat significatum. Ideo ex sponsalibus non facit matrimonium. De huiusmodi sponsalibus videndum est qui possint contrahere sponsalia, & qui sint effectus sponsaliorum, quomodo confirmentur & soluantur, vt paulò post dicitur.

Inter absentes, fama vel aliquo alio modo inuicem notos, possunt etiam promissiones siue sponsalia de futuro fieri prædictis modis, per literas vel nuntium. Constat enim absentem absenti desponsari posse, si absens hoc sciat, puta quia nuntium misit, vel de conscientia sua fit, vel postea ratum habeat, quamuis de hoc ab initio nihil sciret 32. q. 2. honorantur, Ext. de ma. con. contra interdict. Ecclesiæ c. ex literis. Et hoc quotidie fieri videmus, nec refert vtrum scriptura interueniat nec ne, c. veniens, qui cle. vel vouen. & c. ex parte. la. 2. de conuer. coniug. Et quando per procuratorẽ vel nuntium fiunt vel contrahuntur sponsalia, vt decidit Host. in tit. de sponsal. §. qualiter contrahantur, hæc verba videntur satis congrua, quod nuntius dicat puellæ, promitto tibi de mandato talis Domini mei, & nomine eiusdem, quod ipse ducet te in vxorem, & hoc in animam suam iuro, & contra puella respondebit nuntio, promitto tibi nomine domini tui recipienti, & illi per te, quod ego nubam illi, nisi per ipsum steterit, & hoc iuro.

*Qui & quo tempore possint contrahere  
Sponsalia.*

**Regula generalis est, quod in Adultis (hoc est, post 14. annos in  
ma**



DE SPONSALIBVS.

masculo, & 12. in fœmina) inter eos, qui non possunt contrahere matrimonium, non possunt esse sponsalia. Iuniores tamen qui non possunt contrahere matrimonium, possunt contrahere sponsalia in 7. anno, & non ante. Nam septennium est tempus determinatum à iure sponsalibus contrahendis, vt c. literas de despon. in pub. & rationabiliter satis, quia cum sponsalia sint quædam promissio futurarum nuptiarum, vt dictum est, ideo oportet vt sint illorum, qui aliquo modo promittere possunt, quod non est nisi illorum, qui habent aliquam pendetiam de futuris, quæ vsum rationis requirit respectu cuius notatur.

Triplex gradus.	Primus	} est	Cum homo neque intelligit per se, nec ab alio capere potest.
	Secundus		Quando homo ab alio capere potest, sed ipse sibi non sufficit ad intelligendum.
	Tertius		Quando homo ab alio capere potest, & per seipsum considerare.

Et quia (vt testatur Ioan. Cynho. in Arb. affini.) ratio paulatim conualescit in homine, secundum quod quietantur, motus & fluxibilitas humorum. Ideo primum statum rationis obtinet homo ante primum septennium, propter quod etiam nulli contractui homo illo tempore est aptus: & hoc est quod dicitur in sti. de inut. stipu. §. pupillus, vbi est tex Nā infans, & quia infanti proximus est, nō multum distat à furioso, quia huiusmodi ætatis pupilli nullum habent intellectum. Tale autē tempus infantia est, vsq; ad septimum annum, secun gloss. ibidem, & per consequens nec aptum erit sponsalibus. Sed ad secundum gradum vel statum incipit homo peruenire, in fine primi septennij, vnde & tunc temporis pueri in scholas traduntur, & bonis literis applicantur. Ad tertium verò statum peruenit homo in fine secundi septennij, quantum ad ea, quæ ad personam ipsius pertinent, in qua ratio naturalis citius conualescit. Sed quantum ad ea, quæ extra ipsum sunt in fine tertij septennij, & ideo quia ante primum septennium nulli contractui est aptus, ideo neq; ad sponsalia, & ergo talis ætas

non



non potest præueniri, cum in ipsa præsumatur discretio, sed ubi ætas certarequiritur respectu discretionis, illa præueniri non potest, vt apertè pater de ætate statuta ad perfectionem testamenti- vt legitur, & no. in l. qua ætate ff. de testa: facit ad hæc lex ad rem publicam ff. de mune; & hono: item per totum titulū C. quando tuto: & cura esse nisi malicia suppleret ætatem, maximè cum tentasset commiseri, vt in c. iuuenis de spon. & in c. 1. de delic. pue. Nam ante septem annos nihil agunt, nisi postea ratificent 30. q. 2. c. ubi non est. Sed in fine primi septennij incipit esse aptus ad aliqua promittendum in futurum, præcipuè de his ad quæ naturalis ratio incliant magis, non autem ad obligandum se perpetuò vinculo. Nam in ualidam, & adhuc firmam non habent voluntatem. Et ideo possunt tali tempore contrahi sponsalia. Sed in fine secundi septennij iam potest obligare se de omnibus his, quæ ad personam ipsius pertinent, vt vel ad religionem vel coniugium. Post tertium autem septennium potest homo se obligare de his quæ sibi vsui videntur, & secundū l. constituitur sibi potestas disponendi de rebus suis post 25. annum, vt prælibatus Cynholtz de sex ætatibus mundi in arb. affi. per optimè tractare videtur.

*Utrum parentes pro filijs possint contrahere sponsalia, & contracta valeant.*

Parentes vel fratres sæpè contrahunt sponsalia nomine liberorum, vel fratrum vel sororum, & illa valent, si scilicet persona, de cuius sposalibus agitur consenserit, vel præsens fuerit & tacuerit. Minis autem ( vt fit ) & terroribus compellendi filios aut filias, fratres aut sorores contra eorum voluntatem contrahere matrimonium malè imò pessimè faciunt parentes. Nam Bathuel ( Gene. 24. ) seruo Abrahamæ quærenti Rebeccam filiam suam pro Isaac, vocemus puellam ait, & quæramus eius voluntatem. Filij tamen & filia, nisi indignum moribus, vel turpem sponsum parentes elegerint, aut aliter inspirati essent à Deo, non debèt facile & temerè se opponere & cōtradocere parentibus qui, prudentiores sunt & magis solliciti de bono filiorum & filiarum quam ipsimet c. 1. de mat. contra. contra. inter. eccle. c. nec illud 30. q. 5. c. honorantur. 32. q. 2. Vnde & filia quæ ante 25. annos abiq; consensu patris matrimonium contrahūt, iuxta Iohan. Vuigue. possant exheredari.



*Sponsalia verò per carnalem copulam quid  
operentur.*

Præsumptione iuris, sponsalia per carnalem copulam, transeunt in matrimonium, etiamsi consensum non exprimant per verba præsentis, & in foro contentioso vxor eius iudicatur, quia maius est consentire facto quàm verbo. Et sic actus coniugalis sufficienter interpretatur & exprimit consensum de præsentis, nisi aliqua signa fraudis appareant, vt puta si sint multum distantis conditionis, quantum ad nobilitatem vel fortunam, vel aliud signum euidentis fraudis apparet. Sponsam tamè admittes, si credat se velle matrimonium consummare, à peccato excusatur & alius placat fornicando, & amplius fraudando. Ita & Host: dicit tit: de mati. § qualiter cõtrahat, ver: effuge. Si quis promiserit puellæ etiam per verba indiscreta, & talia quæ per se non sufficerent ad matrimonium, tamen si post illam indiscretâ promissionem sequitur carnalis copula, quod matrimonium præsumi debeat, per tex: in c. per tuas, de condit: appositis.

*Quos effectus habeant sponsalia.*

Sponsalia habent duos effectus. Primus est obligatio, quia ex tali promissione vnus obligatur alteri ad contrahendum matrimonium, sic quod peccat mortaliter, non soluens promissum, nisi legitimũ habeat impedimentum. Secundus est publica honestas siue publicæ honestatis iustitia, siue est propinquitas quædam ex sponsalibus proueniens, robur trahens ex Ecclesiæ institutione, propter honestatem inter consanguineos seruandam introductâ, propterquam nullus consanguineorum viri vsq; ad quartum gradum mulieri desponsatæ matrimonio copulari potest, nec etiam consanguineæ vxoris vir, vt infra dicetur & habetur in c. ad audientiam & c. sponsam, de sponsal. Extra & in c. ex sponsalibus eodem tit: lib, 6.

*Quid & quæ sint sponsalia de præsentis.*

Sponsalia de præsentis dicuntur quando de præsentibus nuptijs dispositè tractatur. Contrahentibus per verba de præsentis consentientibus. Verba autem consensum de præsentis importantijs varijs modis possunt proferri, videlicet. Promitto tibi quod sis vxor mea Item, tractabo te tanquam vxorem meam, Item, nemo  
§ separabit.



separabit nos, excepta morte Item si vir dicat mulieri, ab isto tempore inantea, te pro coniuge tenebo, & sicut vxori fidem seruabo, & è contra. Item, promitto quod semper tibi prouidebo, sicut vxori, & mulier idem respondeat, Promitto quod non dimittam te pro meliori vel peiori. In talibus enim & similibus dubijs est semper pro matrimonio præsumendū & iudicandum c. fi. de re iudic.

*Quibus verbis cum absentibus de præsentibus sponsalia contrahantur.*

Inter absentes verò dicuntur contrahi sponsalia de præsentibus, quando contractus fiunt vtputa per procuratorem, sicut cōtraxit Isaac cum Rebecca 32. q. 2. §. cum ergo, Vel per epistolam, vt paulò supra de futuro dictum est, Per nuntium vel procuratorem possunt fieri hoc modo. Quod nuntius habens mandatum & exhibens, dicat puellæ, Talis Dominus meus salutatur te, & me mediante & nuntiante promittit tibi, quod accipit te in suam, & consentit in te tanquam vxorem. E contra poterit puella respondere. Et ego, te mediante, recipio Dominum tuum in meum, cum ipse me in suam, te mediante, recipiat, & in ipsum consentio tanquam in maritum. Vel poterit puella breuibus respondere his verbis. Consentio his, quæ mihi denuntiasti. Quæ itaq; personæ hoc modo contraxerint, dicuntur coniuges, etiam si copula nõdum est sequuta. c. Beata. c. coniuges, & c. coniunx 27. q. 2. Nisi mittens procuratorem seu nuntium ad contrahendum sponsalia nomine suo, reuocauerit mandatum suum ante consensum puellæ, tunc nihil agitur ar. ext. de procura. c. in nostra. & c. mandato.

*Contracta sponsalia vtrum, quot & quibus modis possint dirimi.*

Sponsalia semel contracta semper ligant, ita si postmodum cū alia contrahantur, & non sit processum ad carnalem copulam cū illa secunda, compellendus est vir redire ad primam. Si verò secundam carnaliter cognouerit, cū iam matrimonium dicatur consummatum, debet cum secunda manere, & non redire ad primam, ita etiam intelligitur, quando quis post talem contractum ingreditur religionem. In cæteris verò qui subnotantur casibus, absolueda & dirimenda sunt per iudicium & auctoritatem ecclesiæ.

Sunt



Sunt autem octo casus, quos Nic. de pla. & Guido de mon. Roch. Item Ioan. Vuig. & reliqui iuris canonici docto: ponunt & recensent, in quibus solvuntur sponsalia.

**PRIMVS**, si alter sponforum post desponsationem, copula carnali nondū consummata, trāseat (vt prædicitur) in religionē, mulier remanens in seculo, post vnius anni spacium, quasi post mortem viri, potest alteri nubere, quia religio est, iuxta Thom. in 4. dist. 27. q. 3. quædam mors ciuilis, vt habetur etiam extra de conuer. coniug. c. ex publico, & extra de spon. duorum, licet præter solitum.

**SECUNDVS**, quando sponsus se absentat per longum tempus in longinquis regionibus degens, vt in c. de illis. extra. de sponsa. & matri. leges tamen, quæ quoad hoc à canonibus non reprobantur, limitant tempus, scilicet triennium, infra quod, si venerit, tenent sponsalia. Si verò infra triennium non venerit, sunt dissoluta, & potest alteri licitè copulari, sed recepta prius pœnitentia deperiurio (vt prælibati docto: volunt) vel fide mentita aut non seruata, vt habetur extra: de spon. c. de illis autem.

**TERTIVS**, si alter eorum incurrerit lepram ignoratam, vel paralyfin superuenientem, aut etiam oculos, manus, pedes, vel nasum amiserit, vel quicquam sibi turpius euenerit, vt in c. literas, de coniug. lepro & c.

**QUARTVS**, si superuenerit affinitas, videlicet quando sponsus cognouit consanguineam sponsæ, vel è contra, ad hoc probandum sufficit sola vox & fama. extra. de consang. & affin. c. super eo.

**QUINTVS**, si mutuò inter se absoluerint, vt habetur extra de spon. c. præterea. Quidam tamen non recipiunt istum casum, unde dicunt quod decretalis allegatio, nō est decretalis, vel quod loquitur de promissione comparatiua.

**SEXTVS**, si alter eorum fuerit medio tempore fornicatus, per talem fornicationem sponsalia ritè solvuntur, iuxta Ioan. Neui-za. in syl. nup. lib. 2. nu. xj. quia tunc redditur alteri suspectus de fide postea non seruanda, vt habetur extra de iure iur. c. quemadmodum.

**SEPTIMVS**, si sponsus de facto cum alia contrahet per verba

f 2 de



de presenti, vel etiam de futuro cum copula carnali, propter maius vinculum seu pactum superueniens, soluuntur tunc sponsalia, sed de periurio agenda est pœnitentia, vel fide mentita, vt ponitur, de spon. c. tua nos.

OCTAVVS, quando quis impubes contrahit sponsalia, & venit ad ætatem adultam, & petit absolui à vinculo sponsaliorũ, & dari sibi licentiam nubendi alibi, vt extra de despon. impub. c. de illis, & c. à nobis.

*Summatim.*

Casus in quibus sponsalia de futuro soluantur, tradit gloss. in c. sic quippe 27. q. 2. scribens hos versus:

*Lepra superueniens, furor, ordo, sanguis & absens.*

*Lasiq; virginitas, membri damnum, minor ætas.*

*Hæresis ac lapsus fideiq; remissio prorsus.*

*Sponfos dissociant, & vota sunt ut retractant.*

Sunt & alia impedimenta videlicet vnum generale, alterum speciale. Generale est, quo prohibetur alicui, ne clam matrimonium contrahat. Concilia enim sacra & œcumenica, clandestinum matrimonium detestantur & prohibent, vt no. in Concil. Trid. sess. 8. de refor. mati. & Clandestinum dicitur matrimonium tribus modis, Primò, quando testes non adsunt c. quod nobis. de clandest. despon. Secundò, quando non fit cum solennitate requisita. c. aliter. 30. q. 5. Tertiò quando prætermisissis publicationibus, quas Banna vocant (one auffgebott) celebratur. c. cum inhibitiõ. de clandest. despon. & super duobus vltimis Episcopus dispensat. doct. in d. c. cum inhibitiõ. Speciale impedimentum reperies infra de tempo. in quibus non licet nup. celeb.

DE